

Finansiella instrument är alla typer av instrument som är avsedda för handel på värdepappersmarknaden. Dessa kan delas in i komplexa och icke komplexa instrument. Innan du handlar med ett finansiellt instrument är vi skyldiga att försäkra oss om att du har tillräcklig kunskap och erfarenhet för att förstå egenskaperna och riskerna med instrumentet. Nedan hittar du information om de viktigaste egenskaperna och riskerna hos en typ av instrument som du visat intresse för. Om du inte har tillräcklig kunskap och erfarenhet är vår rekommendation att du inte handlar med detta instrument.

Introduktion

Råvaruderivat är ett samlingsbegrepp för exempelvis optioner, terminer och swappar, kopplade till utvecklingen för en underliggande råvara eller ett råvaruindex. Råvaruderivat används vanligtvis för att minska risken genom att säkra priset i en framtida råvaruaffär, men kan också användas för spekulation i en upp- eller nedgång i en råvara eller ett råvaruindex. Råvaruderivat klassas som komplexa finansiella instrument.

Olika derivatinstrument skiljer sig åt när det gäller risknivå och vad som påverkar det ekonomiska utfallet. Därför är det viktigt att du förstår vad som gäller för det derivat du ska handla med.

Så fungerar råvaruderivat

Priset på råvaror styrs av en rad olika faktorer, exempelvis balansen mellan utbud och efterfrågan, ekonomisk tillväxt, klimatet samt politiska beslut. Det gör att råvarupriser kan variera kraftigt, inte minst mellan olika säsonger. Med hjälp av råvaruderivat går det att öka eller minska effekterna av framtida förändringar i råvarupriser.

Råvaror delas vanligtvis in i tre huvudgrupper; jordbruksprodukter, metaller och energi. Kännetecknande för ett råvaruderivat är att värdet på derivatet styrs av värdet på en underliggande råvara eller ett råvaruindex. Löptiden på derivatet är alltid fastställd.

Vid handel med råvaruderivat, exempelvis options- och terminsaffärer, krävs att du ställer säkerheter. Säkerhetskravet ändras i förhållande till förändringar i priset på den underliggande råvaran.

För vem passar råvaruderivat?

Råvaruderivat används vanligtvis av den som lagerhåller, köper eller säljer råvaror och som vill minska risken för prisfluktuationer genom att säkra priset på framtida försäljning eller inköp. Det kan till exempel handla om en spannmålsproducent som vill säkra försäljningspriset på nästa års veteskörd.

Råvaruderivat kan även användas i spekulativa syften för att skapa avkastning på investerat kapital. I dessa fall kan användandet av råvaruderivat leda till en ökad risk i en portfölj av tillgångar, eftersom värdeförändringen kan vara större för derivatet än för den underliggande råvaran. Denna så kallade hävstångseffekt kan leda till större vinst, alternativt större förlust, i förhållande till insatt kapital än om placeringen hade gjorts direkt i den underliggande råvaran.

Handel med råvaruderivat

Råvaruderivat kan vara onoterade instrument som inte handlas via någon börs. Ett råvaruderivat skräddarsys då efter kundens behov och handlas OTC (Over The Counter), det vill säga direkt mellan kunden och banken. För att handla med råvaruderivat hos SEB behövs en limit, som definierar hur mycket du kan handla i det aktuella derivatet. När du handlar råvaruderivat med SEB kontantavräknas dessa på slutdagen, vilket innebär att det inte sker någon fysisk leverans av den underliggande råvaran.

Råvaruderivat är vanligtvis noterade i amerikanska dollar eller euro. Om du handlar råvaruderivat OTC via SEB kan det finnas möjlighet till prissäkring i valfri valuta, exempelvis i svenska kronor.

Olika typer av råvaruderivat

Det finns flera olika typer av råvaruderivat. Här redogör vi för de vanligaste varianterna som du kan handla med på SEB.

Råvaruterminer

En råvarutermin är ett bindande avtal mellan två parter om att vid en viss tidpunkt i framtiden köpa respektive sälja en underliggande råvara till ett på förhand avtalat pris (terminspriset). Köparen ingår genom terminskontraktet en lång position som ökar i värde om priset på den underliggande råvaran går upp, medan säljaren ingår en kort position som ökar i värde om priset på råvaran går ned.

Skillnaden i pris mellan en termin och dagskursen för råvaran består bland annat av marknadens prissättning av utbud och efterfrågan samt ett påslag eller avdrag med hänsyn tagen till räntor, lagringskostnader med mera, beräknat till terminens slutdag. Observera att terminspriset kan vara både högre och lägre än aktuellt marknadspris, det så kallade spotpriset. I SEB handlas råvaruterminer ofta som forwards, vilket innebär att avräkning sker på slutdagen.

Med SEB som motpart sker alltid en kontantavräkning och ingen fysisk leverans av råvaran sker.

Råvaruswappar

En swap är ett avtal mellan två parter (t.ex. mellan dig och banken) om att byta kassaflöden och därmed även prisrisker med varandra. Hos SEB kan en råvaruswap handlas som ett genomsnittskontrakt eller en så kallad bullet swap. Båda alternativen är skräddarsydda råvaruterminer som kan passa kunder som löpande köper eller säljer råvaror.

Skillnaden mellan ett genomsnittskontrakt och en bullet swap är att avräkningen för genomsnittskontraktet sker till ett genomsnittspris för en bestämd period, medan avräkningen för en bullet swap sker till priset för en enskild slutdag. Skillnaden mellan avräkningspriset och terminspriset skapar ett kassaflöde som regleras mellan parterna.

Råvaruoptioner

En råvaruoption är ett avtal mellan två parter som ger köparen (innehavaren) rätten men inte skyldigheten att köpa (köpoption) eller sälja (säljoption) en underliggande råvara (termin) till ett bestämt pris (lösenpris) under en bestämd tidsperiod eller tidpunkt (senast på slutdagen). För rättigheten betalar köparen av optionen en premie till utfärdaren och kan som mest förlora värdet på premien.

Om kursen på slutdagen är lägre (köpoption) respektive högre (säljoption) än eller lika med lösenpriset, förfaller optionen utan värde och hela det investerade kapitalet går förlorat.

Utfärdaren (säljaren) av en råvaruoption har skyldigheten att sälja (köpoption) eller köpa (säljoption) en underliggande råvara (termin) till ett bestämt pris (lösenpris) under en bestämd tidsperiod eller tidpunkt (senast på slutdagen). Utfärdar du en option får du alltid behålla den initiala premien men din vinst kan aldrig bli större än så. Förlusten kan däremot vara obegränsad.

Om kursen på slutdagen är högre (köpoption) respektive lägre (säljoption) än lösenpriset måste utfärdaren sälja respektive köpa terminen till lösenpriset.

Observera att optionsaffärer med SEB som motpart kontantavräknas och att det inte sker någon fysisk leverans av själva råvaran.

Att köpa en option kräver mindre kapital än att köpa den underliggande råvaran/råvaruterminen. Optioner kan ge större värdeökning procentuellt sett än den underliggande tillgången, men medför också en högre risk.

Risk

När det gäller råvaruderivat innefattar begreppet risk sannolikheten för att värdet på instrumentet kan minska i värde. En högre risk medför ofta större möjlighet till en hög avkastning, men ökar samtidigt risken för att förlora pengar.

Risken kan variera kraftigt mellan olika derivat. Råvaruderivat kan användas för att undvika eller minska den risk som ligger i en framtida råvarukursförändring, men kan också användas för spekulation med målet att öka värdet i en investering. Väljer du att använda råvaruderivat i spekulativt syfte tar du en högre risk. Vid handel med vissa råvaruderivat finns risken att du förlorar mer än vad du investerat.

Vid handel med råvaruderivat finns alltid en motpartsrisk, det vill säga risken för att motparten (t.ex. SEB) inte kan fullfölja sina åtaganden.

När råvaruderivat används för att prissäkra framtida affärsflöden finns det alltid en risk att det framtida flödet missbedöms eller uteblir. Därför är det viktigt att alltid följa upp den underliggande affärsrisken och att inte säkra mer än de bedömda framtida affärsflödena.

Mer information

Ett företag eller en enskild näringsidkare som handlar med finansiella instrument omfattas av regelverket EMIR. Det innebär bl.a. att du behöver teckna avtalet "Överenskommelse om portföljvinstämning" för att kunna handla med dessa instrument hos SEB.

Som företag eller enskild näringsidkare är du också skyldig att rapportera dina transaktioner till ett s.k. transaktionsregister och måste då ha en LEI-kod – Legal Entity Identifier. Denna kan du skaffa via olika utgivare, t.ex. Nordlei (www.nordlei.org) och GMEI Utility (www.gmeiutility.org). Att du har en LEI-kod är en förutsättning för att du ska kunna handla dessa instrument hos SEB. Du kan också via avtal överlåta uppgiften att rapportera dina transaktioner till SEB. Vi gör då detta för din räkning.

Tänk på att:

- Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. Värdet på finansiella instrument kan både öka och minska och det är inte säkert att du får tillbaka hela det investerade kapitalet.
- För att handla med dessa instrument ska du själv sätta dig in i de avtal och villkor som gäller för handel med finansiella instrument. Vilket avtal som tillämpas beror på vilket instrument du ska handla i.
- Vissa instrument förutsätter att du är skyldig att leverera betalningar i framtiden. Det är viktigt att du har beredskap att möta dina åtaganden.
- Kontrollera uppgifterna på avräkningsnotan samt annan rapportering kring dina innehav och reklamera omgående eventuella fel.
- Bevaka löpande värdeförändringen på dina innehav och positioner.
- Du är själv ansvarig för att vidta de åtgärder som krävs för att minska risken för förluster.
- Be alltid om kompletterande marknadsföringsmaterial eller ytterligare information som närmare beskriver det finansiella instrument som du är intresserad av.

Erfarenhetsfrågor

Hur lång erfarenhet har du av att använda denna typ av instrument?

- Ingen erfarenhet
 Under 1 år
 1 till 5 år
 Mer än 5 år

Vilket är det genomsnittliga beloppet för dina affärer i denna typ av instrument?

- Upp till 50 000
 Upp till 100 000
 Upp till 250 000
 Upp till 500 000
 Över 500 000

Ungefär hur många affärer per år har du gjort i denna typ av instrument?

- Upp till 2
 Upp till 5
 Upp till 10
 Fler än 10

Kunskapsfrågor

1. Vad har man åtagit sig att göra på förfallodagen som säljare av en råvarutermin?

- A) Att sälja en råvara till ett på förhand avtalat pris
B) Att sälja en råvara till priset på förfallodagen
C) Ingenting, man kan välja om man fortfarande vill sälja råvaran på förfallodagen

2. Vad innebär det att vara innehavare av en köpoption på en underliggande råvara (termin)?

- A) Att du har rätten att sälja underliggande råvara (termin) till förutbestämt pris
B) Att du är skyldig att sälja underliggande råvara (termin) till förutbestämt pris
C) Att du har rätten att köpa underliggande råvara (termin) till förutbestämt pris

3. Vad innebär det att vara säljare av en köpoption på en underliggande råvara (termin)?

- A) Att du har rätten att sälja underliggande råvara (termin) till förutbestämt pris
B) Att du är skyldig att sälja underliggande råvara (termin) till förutbestämt pris
C) Att du har rätten att köpa underliggande råvara (termin) till förutbestämt pris

4. Vad är skillnaden mellan ett genomsnittskontrakt och en så kallad bullet swap?

- A) För ett genomsnittskontrakt sker avräkning till råvarans pris på slutdagen
B) För ett genomsnittskontrakt sker avräkning till ett genomsnittspris för en bestämd period
C) För ett genomsnittskontrakt sker avräkning till råvarans ingångspris på slutdagen

5. Vilken risk tar du när du köper en säljoption?

- A) Ingen risk alls
B) Du kan maximalt förlora den premie du betalt
C) Förlusten kan potentiellt vara i princip obegränsad

6. De flesta OTC-handlade råvaruderivat är kontantavräknade. Vad betyder det?

- A) Att du måste gå till banken med kontanter för att betala för derivatet
 - B) Att underliggande råvara betalas kontant vid leverans
 - C) Att ingen fysisk råvaruleverans sker
-

7. Priset på en råvarutermin med två månaders löptid...

- A) ... kan endast vara högre än dagens spotpris
 - B) ... kan vara både högre och lägre än dagens spotpris
 - C) ... är där banken bedömer att kursen kommer att ligga i framtiden
-